

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

รายงาน
ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำ
พระตำหนักสวนปทุม จังหวัดปทุมธานี

โดย
กลุ่มงานตะกอนและคุณภาพน้ำ ส่วนอุทกวิทยา
สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ

กรกฎาคม 2551

บทคัดย่อ

การตรวจวัดคุณภาพน้ำในสระน้ำรอบพระตำหนักสวนปทุม จังหวัดปทุมธานี เริ่มมีการตรวจวัดคุณภาพน้ำตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2551 ถึงวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 มีจุดตรวจวัด 6 จุดสำรวจ สำหรับดัชนีพื้นฐาน คือ ความเป็นกรดและด่าง (pH) ออกซิเจนละลายในน้ำ (Dissolved Oxygen: DO) การนำไฟฟ้าของน้ำ (Specific Electrical Conductivity: EC) ความเค็ม (Salinity: Sal) อุณหภูมิของน้ำ (Water Temperature) และของแข็งละลายทั้งหมด (Total Dissolved Solids: TDS) และดัชนีคุณภาพน้ำที่ได้จากผลการวิเคราะห์จากห้องปฏิบัติการ พบว่าคุณภาพน้ำโดยรวมยังอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำใช้ชลประทานเพื่อการเกษตร ซึ่งอุณหภูมิของน้ำมีค่าระหว่าง 24.60-31.45 องศาเซลเซียส ความเป็นกรดและด่างมีค่าระหว่าง 6.46-8.12 การนำไฟฟ้าของน้ำมีค่าระหว่าง 207-843 ไมโครโมห์/ซม. ความเค็มมีค่าระหว่าง 0.1-0.4 กรัม/ลิตร ออกซิเจนละลายในน้ำมีค่าระหว่าง 0.08-5.56 มิลลิกรัม/ลิตร ของแข็งละลายทั้งหมดมีค่าระหว่าง 132.5-539.5 มิลลิกรัม/ลิตร ความขุ่นของน้ำ (Turbidity) มีค่าระหว่าง 9.00-173 NTU สารแขวนลอย (Suspended Solids: SS) มีค่า 5.33-91.33 มิลลิกรัม/ลิตร ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (Biochemical Oxygen Demand: BOD) มีค่าระหว่าง 1.73-4.49 มิลลิกรัม/ลิตร ความต้องการออกซิเจนของพืชและสัตว์น้ำ (Chemical Oxygen Demand: COD) มีค่าระหว่าง 3-33 มิลลิกรัม/ลิตร ไฮโดรเจนซัลไฟด์ (H₂S) มีค่าระหว่าง 0.004-0.0410 มิลลิกรัม/ลิตร ไนเตรท-ไนโตรเจน (NO₃-N) มีค่าระหว่าง 0.001-0.804 มิลลิกรัม/ลิตร ไนไตรท์-ไนโตรเจน (NO₂-N) มีค่าระหว่าง 0.001-0.062 มิลลิกรัม/ลิตร แอมโมเนีย-ไนโตรเจน (NH₃-N) มีค่าระหว่าง 0.001-1.372 มิลลิกรัม/ลิตร ทีเคเอ็น (TKN) มีค่าระหว่าง 0.476-2.604 มิลลิกรัม/ลิตร ฟอสเฟต (PO₄-P) มีค่าระหว่าง 0.001-0.358 มิลลิกรัม/ลิตร ความกระด้างของน้ำ (Hardness CaCO₃) มีค่าระหว่าง 82.1-225.2 มิลลิกรัม/ลิตร ซัลเฟต (SO₄²⁻) มีค่าระหว่าง 25.5-145.1 มิลลิกรัม/ลิตร คลอไรด์ (Cl) มีค่าอยู่ระหว่าง 15.2-37.2 มิลลิกรัม/ลิตร ปริมาณโซเดียมที่อยู่ในน้ำ (Soluble Sodium Percentage: SSP) มีค่าระหว่าง 21-34 % อัตราส่วนการดูดซับของโซเดียม (Sodium Absorption Ratio: SAR) มีค่าระหว่าง 0.7-1.5 และ โซเดียมคาร์บอเนตที่เหลืออยู่ (Residual Sodium Carbonate: RSC) มีค่าเท่ากับ 0 meq/l

บทนำ

เนื่องด้วยพระตำหนักสวนปทุมมีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงคุณภาพของน้ำในพระตำหนัก และจัดภูมิทัศน์ในเขตพระตำหนัก ซึ่งทางผู้อำนวยการโครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดาได้ขอความอนุเคราะห์กรมชลประทานในการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียและจัด ภูมิทัศน์ในเขตพระตำหนักดังกล่าว ในส่วนของ กลุ่มงานตะกอนและคุณภาพน้ำได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสำนักกอกวิทยาและบริหารน้ำ ในเรื่องของการจัดทำแผนการตรวจสอบคุณภาพน้ำ และการจัดทำรายงานคุณภาพน้ำ

จากการสำรวจบริเวณพื้นที่รอบพระตำหนักสวนปทุมพบว่ามีพื้นที่ประมาณ 58 ไร่ และมีสระน้ำล้อมรอบพระตำหนักเป็นรูปตัว L ชนกัน (ยกเว้นเฉพาะด้านหลังพระตำหนัก) โดยในปัจจุบันทางสำนักชลประทานที่ 11 ได้ดำเนินการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสีย และภูมิทัศน์ในพระตำหนักฯ ไปแล้วบางส่วน ในระหว่างการปฏิบัติงานพบว่าคุณภาพน้ำในสระน้ำของพระตำหนักฯ มีปัญหาเกี่ยวกับตะไคร่น้ำลอยบริเวณผิวน้ำจึงเกรงว่าจะมีปัญหาด้านคุณภาพน้ำ ทางสำนักชลประทานฯ จึงได้ขอความร่วมมือมายังกลุ่มงานตะกอนและคุณภาพน้ำ เพื่อช่วยดำเนินการในเรื่องตรวจวัดคุณภาพน้ำ ทางกลุ่มงานตะกอนฯ จึงได้กำหนดแผนการตรวจสอบคุณภาพน้ำ รวมถึงการกำหนดจุดตรวจวัดคุณภาพน้ำ เพื่อใช้เป็นตัวแทนในการตรวจสอบคุณภาพน้ำ เพื่อนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาเป็นข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางการจัดการ ป้องกัน และควบคุมคุณภาพน้ำในสระน้ำรอบพระตำหนักสวนปทุมต่อไป

1.1 วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์คุณภาพน้ำทางกายภาพและเคมีในสระน้ำรอบพระตำหนักสวนปทุม

1.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์

วัสดุอุปกรณ์สำหรับการตรวจสอบคุณภาพน้ำในสระน้ำรอบพระตำหนักสวนปทุมจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- 1.2.1 เครื่องมือการตรวจวัดคุณภาพน้ำ
- 1.2.2 อุปกรณ์สำหรับเก็บตัวอย่างน้ำ
- 1.2.3 อุปกรณ์และเครื่องมือวิเคราะห์ (ทั้งในส่วนของภาคสนามและห้องปฏิบัติการ)

1.3 การเลือกสถานที่หรือจุดเก็บตัวอย่างคุณภาพน้ำในบริเวณพระตำหนักสวนปทุม

การเลือกสถานที่เก็บตัวอย่างน้ำในบริเวณพระตำหนักสวนปทุมได้กำหนดจุดเก็บตัวอย่างทั้งหมด 6 จุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตำแหน่งจุดเก็บตัวอย่างบริเวณสระน้ำในพระตำหนักสวนปทุม

จุดที่เก็บตัวอย่าง	บริเวณ	ตำแหน่ง
จุดที่ 1	สระน้ำใหญ่	จุดที่ใกล้พื้นที่ที่สร้างน้ำตก
จุดที่ 2	สระน้ำใหญ่	จุดที่สร้างน้ำพุด้านซ้ายของสะพานทางเข้าพระตำหนักฯ
จุดที่ 3	สระน้ำใหญ่	จุดที่สร้างน้ำพุด้านขวาของสะพานทางเข้าพระตำหนักฯ
จุดที่ 4	สระน้ำเล็ก	ด้านในสุดของพระตำหนักซึ่งเป็นด้านซ้ายของสะพานทางเข้าพระตำหนักฯ
จุดที่ 5	แม่น้ำเจ้าพระยา	ท่าเรือซึ่งอยู่ด้านหลังของพระตำหนักฯ
จุดที่ 6	ลำคลอง	ลำคลองซึ่งมีการเชื่อมต่อกับร่องสวน

1.4 ระยะเวลาในการทำงาน

เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ถึงวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 รวมระยะเวลาในการทำงาน 5.5 เดือน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการ การป้องกัน และการควบคุมคุณภาพน้ำในสระน้ำรอบพระตำหนักสวนปทุม

1.5.2 เพื่อเป็นแบบอย่างการศึกษาคุณภาพน้ำในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

1.5.3 เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่สนใจที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

สรุปผลการศึกษา

5.1 สรุปผลการวิเคราะห์

จากการศึกษาคุณภาพน้ำในบริเวณพระตำหนักสวนปทุมนั้นผลการศึกษาดูระยะเวลา 5 เดือน ค่าเฉลี่ยทางสถิติของคุณภาพน้ำสระใหญ่ สระเล็ก อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำใช้ชลประทาน เกือบทุกครั้งที่ตรวจวัดและเกือบทุกดัชนีที่ตรวจวัด มีบางช่วงที่ค่า pH ของน้ำมีค่าสูงแต่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน และบางช่วงที่ค่าความขุ่นของน้ำสูงกว่าเกณฑ์แต่ไม่เป็นอันตรายต่อการปลูกพืชผัก สำหรับแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณท่าเรือหลังพระตำหนัก คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำใช้เพื่อการเกษตร จุดสำรวจลำคลองที่ใช้เพื่อการเกษตร ค่าเฉลี่ยทางสถิติเกือบทุกดัชนี มีคุณภาพน้ำต่ำกว่าจุดสำรวจจุดอื่นๆ แต่ค่า DO จะต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานน้ำใช้เพื่อการเกษตรหากนำไปใช้กับการปลูกพืชสวนก็ไม่ทำให้เกิดอันตรายกับพืชมากนัก แต่ไม่ควรนำไปใช้กับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

5.2 ข้อเสนอแนะและแนวทางป้องกันและแก้ไข

บริเวณสระน้ำใหญ่ขอบสระยังไม่ได้มีการป้องกันที่ดีพอหากเกิดภาวะฝนตกหรือการให้น้ำกับพืชบริเวณใกล้เคียงจะทำให้เกิดการชะล้างผิวหน้าของดินไหลลงสู่สระน้ำทำให้น้ำขุ่นมากขึ้น ควรมีขอบสระป้องกัน หรือปลูกพืชที่ช่วยกรองให้ความเข้มข้นของการชะล้างของน้ำลดลง ทั้งยังสามารถกันเศษดินได้อีกด้วย

การปรับปรุงภูมิทัศน์ของสระน้ำ โดยบริเวณสระใหญ่ได้มีการทำน้ำตกเพิ่ม 1 จุด น้ำพุอีก 2 จุด บ่อบำบัดโดยใช้พืชน้ำ อีก 1 จุด ซึ่งในความเป็นไปได้หากน้ำที่บำบัดไม่มีการหมุนเวียนอย่างทั่วถึงก็ไม่สามารถทำให้ค่าคุณภาพน้ำเปลี่ยนแปลงมากนัก ควรให้มีการจัดระบบการหมุนเวียนของน้ำตลอดทั้งสระน้ำเพื่อเป็นการบำบัดคุณภาพน้ำในทางธรรมชาติและสามารถเพิ่มปริมาณออกซิเจนในน้ำได้อีกด้วย ส่วนสระเล็กมีการทำน้ำพุ 1 จุด อาจเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มปริมาณออกซิเจนให้กับน้ำถึงแม้จะไม่มากนัก

ภาพที่ ค-3 สระใหญ่ด้านหน้าพระตำหนักสวนปทุม

ภาพที่ ค-4 จุดตรวจวัดที่ 1 บริเวณสระน้ำใหญ่ใกล้พื้นที่ที่จะสร้างน้ำตก

ภาพที่ ค-5 จุดตรวจวัดที่ 2 บริเวณสระน้ำใหญ่ที่จะสร้างน้ำพุ

ภาพที่ ค-6 จุดตรวจวัดที่ 3 บริเวณสระน้ำใหญ่ที่จะสร้างน้ำพุ

ภาพที่ ค-7 จุดตรวจวัดที่ 4 บริเวณสระน้ำเล็ก

ภาพที่ ค-8 จุดตรวจวัดที่ 5 ท่าเรือแม่น้ำเจ้าพระยา หลังพระตำหนักสวนปทุม

รูปที่ ค-9 จุดตรวจวัดที่ 6 คลองเพื่อใช้สำหรับการเกษตรต่อเชื่อมกับร่องสวน

ภาพที่ ค-10 คลองขยาย้วย ด้านข้างพระตำหนักสวนปทุม (นอกวัง)

ภาพที่ ค-11 การเก็บตัวอย่างคุณภาพน้ำเพื่อส่งวิเคราะห์ห้องปฏิบัติการที่จุดสำรวจที่ 1

ภาพที่ ค-12 การเก็บตัวอย่างคุณภาพน้ำเพื่อส่งวิเคราะห์ห้องปฏิบัติการที่จุดสำรวจที่3

ภาพที่ ค-13 การเก็บตัวอย่างคุณภาพน้ำเพื่อส่งวิเคราะห์ห้องปฏิบัติการที่จุดสำรวจที่ 5

ภาพที่ ค-14 การเตรียมเก็บตัวอย่างคุณภาพน้ำเพื่อส่งวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ

